

מסורת הש"ם

(א) ברכות לה. ע"ש, (ב) נגיל רמב"ם דרך הצדוקים, (ג) שם לג., (ד) שם נד., (ה) וברכות ובע"י ליתא, (ו) וברכות לג. ושי"ן, (ז) ברכות לג. ע"ש נדה נז., (ח) ברכות לג. (י) ופסח פ"ג, (י"א) ופסח פ"ג, (י"ב) ופסח פ"ג, (י"ג) ופסח פ"ג, (י"ד) ופסח פ"ג, (י"ה) ופסח פ"ג, (י"ו) ופסח פ"ג, (י"ז) ופסח פ"ג, (י"ח) ופסח פ"ג, (י"ט) ופסח פ"ג, (כ) ופסח פ"ג, (כ"א) ופסח פ"ג, (כ"ב) ופסח פ"ג, (כ"ג) ופסח פ"ג, (כ"ד) ופסח פ"ג, (כ"ה) ופסח פ"ג, (כ"ו) ופסח פ"ג, (כ"ז) ופסח פ"ג, (כ"ח) ופסח פ"ג, (כ"ט) ופסח פ"ג, (ל) ופסח פ"ג.

גליון הש"ם

גמ' נטרי הוא לו. עין לעיל דף י"ח ע"א: תוס' ד"ח ספני. שיקר הקליר עין מניה דף י' ע"א מוס' ד"ה ורגלי החיות:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתי טעמא לא פליגי בה: (ב) שם וסמו אנשי כנסת הגדולה ותקניהו און לא הוה אמרין: (ג) בפשטה מעשה דוד ואמטון לא נקלמין: (ד) ש"י ד"ה על קן לפור יגיעו רחמין לשון הורה רחמין: (ה) ד"ה מעשה עגל וכו' העגל היה בקרא ולא מתורגם: (ו) תוס' ד"ה מפני וכו' אותו ואת בנו ביום אחד כי משחטו דמשמע כלל: (ז) ד"ה הכל וכו' דכתיב אל יתהלל חכם בהכמתו אל יתהלל עשיר בעשרו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ויש לא נקרין ולא מתרגמין. תח"מ:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] רש"י ד"ה מעשה תמר וכו' עד וסמיכה. מלה ואשליכיהו מוסק וי"ב וישקף:

מוסף רש"י

על קן צפור יגיעו רחמין. אשכ"ס סחי מראים עלמם כמתכונים להעמיק בלשון תמימים ואומרים תחוס ותטון אתה ועל קן לפור יגיעו רחמין שמתרגם לכלל את האם, או שאומר על טוב שחגגה עשה לנו יחזר שמך, או שאומר מוריס מוריס, משתקין אותו (ברכות נד.). משמיל קבאה. לומר על אלה חס ולא על שאר ברייתיו. (שם). מדרותיו. מלומיו, ויש לא להחסיט עש אלא להטיל על ישראל חקי גזרותיו להודיע שהם עבדיו ושומרי מצוותיו וגזרות קהותיו אף בדברים שיש לשטון ולעמיט' להשיב עליהם ולומר מה זרך במלואו זו (שם). להחרידי לאביו. שיש לו מה שחשיב (שם). דכתביניהו משה. האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד (שם). ותקניניהו. כשהתפלל עורל על מעל

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

בתנאי' יצרכון טובים ה"ו דרך מינופ. שאינו כולל רשעים בשבחו של מקום וחכמים למדו (כרימות דף ו:). מתכלננה שריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת שמצריכן הכתוב כהנלאמתן להיומן כאלגודה אחת: **על קן לפור יגיעו רחמין.** (י) כלשון הזה רחמין מגיעין

על קן לפור כך חוס ורחם עלינו: **ועל טוב יוצר שמך.** על טובותיך נודה לך או שאמר שני פעמים מודים כשהוא כורע משתקין אותו ובגמרא מפרש לה: **המננה בעריות.** בגמרא מפרש שדורש פרשת עריות כנינו ואומר לא ערוה ממך דיצר הכתוב אלא כינה הכתוב כלשונו וקרא אותה ערוה המגלה קלון אציו וקלון אמו כדכים. כינו הוא לשון היפך שמהפך דיבורו לשבח או לגנאי והרכה יש כלשון חכמים כפסרי אספה לי שבעים איש (במדבר יח) ולא אראה ברגמיי (שם) צדעתם היה לו לומר אלא שכינה הכתוב כינאל כדצר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב (מהלם קו) כבודי היה לו לומר אלא שכינה הכתוב: **האומר ומוזרעך לא חסן להעביר למוך.** לא תנא על הכותית ותוליד בן לע"ז: **משחקין אותו בנויפה.** שדוקר הכתוב ממשמעו שהוא עובדת חוק לאמוריים להעביר בניהן לאש ונותן כרת לכל על הכותית ומחייב טעאת על השוגג **גמ' כשמי רשיות.** ומקבל ומודה אלוה אחר אלוה: **על הרעה.** כדוך דיין האמת: **על הטובה.** כדוך הטוב והמטיב: **מטיל קנאה.** לומר על העופות חס ועל הבהמות וחיות איו חס: ואין **אלא גוים מנך.** להטיל עלינו עולו להודיע שאנחנו עבדיו ושומרי מצוותיו: **דכתבינאו משה כתורה.** האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים (דברים י:)

אנשי כנסם הגדולה. כספר עזרא (נחמיה ט) ועתה אלהינו האל הגדול הגבור והנורא שומר הצרית והחסד: **חון מיראם שמים.** אותה מסורה בידי אדם שיהא הוא עלמנו מכין לנו לכך אע"ג שהיכולת בידי להכין לבצנו אליו דכתיב הנה כחומר ציד היוצר קן אונס בידי בית ישראל (ירמיה י) ואומר והסירותי את לב האזן מבשרכם (יחזקאל לו): **אמר מילנא מילנא ופני נה.** כל חיבה אומר ושונה אין כאן משמעות שמי רשיות אלא מגונה וסכל הוא: **כדמותא כלפי שמיה.** וכי כמנהגה חזירו נוהג בהקב"ה לדבר לפניו שלא במתכיון וחסר ומראה לו כזופלו שלא כיוון כראשונה: **מרופסא.** מרטי"ל כלע"ז. ותשס את המקצת מתרגמין מרופתא (שופטים ד): **פני רב יוסף.** לפרשני מכנה דמתני' כדמתרגם ערות אביך וערות אמך קלנא דלצון וקלנא דאמך על הכותית הכתוב מדבר: **בתנאי' מעשה ראוון.** וישכב את כלנה פילגש אציו (כראשית לה): **נקרל.** צניט הכנסת: **ולא מתרגם.** מיישינ לגנותו: **מעשה תמר.** ויהודה: **ומעשה עגל הראשון.** כל פרשת העגל עד א' ואשליכיהו באש (שמות לג). ומה שחזר אהרן וספר המעשה הוא קרי מעשה עגל השני הוא שכתוב צו וילא העגל הזה (ט) ולא יתרגם פן יטעו עמי הארץ ויאמרו ממש היה צו שיא' מאליו אצל המקרא אין מציין: **הודע אם ירושלם.** את תועבותיה. פרשה היא ציחוקאל: **גמ' ויש לא נקרין ולא מתרגמין.** מפרש כסיפא מעשה דוד ואמטון לא נקרין כהפסרה: **מעשה כראשית כו'.** ואמרין במסכת חגיגה (דף יא:)

הכל בידי שמים חרין מיראת שמים. כל הנא על האדם ציד הקב"ה הוא, כגון ארוך קצר עני עשיר חסס שופט לו חסור, הכל בידי שמים הוא, אצל צדיק ורשע אינו צא על ידי שמים, את זו מסר צדו על אדם ומתן לפניו שני דרכים והוא יבחר לו יראה שמים (שם). מילתא מילתא ותני לה. כל תיבה ומיטה חסר וטובה, מגונה הוי, שדוקן לא ממש היה צו שיא' מאליו אצל המקרא אין מציין: **הודע אם ירושלם.** את תועבותיה. פרשה היא ציחוקאל: **גמ' ויש לא נקרין ולא מתרגמין.** מפרש שטיב אדם כחבדו יראה אצל המקום ולא יסר בתפלמו (ד"ד טו). מוזינא ליה. כלומר מלמדין אותו שיוקן ומתן אותו אם ירגיל בך (שם). בארזפתא. קורטום, ותשס את המקצת בידי (שופטים ד) מתרגמין מרופתא (ברכות שם).

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

יברכוך טובים. פי' שמוזיא את הפושעים מן הכלל אי נמי משום דמחזי כשמי רשיות כלומר אלהים טובים: **מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים והן אינם אלא גזירות.** (ט) ק' להר"ר אלהן על מה ע^ו שסד הקליר בקדושת' שאנו אומרים ציוס צ' של פסח דקדו אותו ואת בנו (י) לא תשחטנו ציוס אחד דמשמע שר"ל שהקב"ה חס על אותו ואת בנו והוא אינו אלא גזירה: **הב"ר בידי שמים חרין מיראת שמים.** קשה דהא בפרק אלו נערוה (כמוצט דף ג' ושם) אמרינן הכל צדי שמים חון מנניס ופחים וגרלא דהכא מייירי בתולדות האדם אס יהיה חסכ או טפש עני או עשיר גבור או חלש^ו דהכל נגזר עליו חון מן היראה כדכתיב אל יתהלל (י) עשיר בעשרו והגבור בגבורתו כי אס צואת יתהלל המתהלל השכל ודוע אותו (ירמיה ט) והתם מייירי כמאורעות האדם העמידות לכל אלו אחר שנולד שגם הס צדי שמים חון מנניס ופחים פירוש הקור והחוס ולא קשה מהא דכתיב לפני קרמו מי יעמוד (מהלם קמז) דה"פ אס ישלחנה כפעם אחת כדכתיב כראש הפסוק משליך קרמו כפתים וגם לא קשה מהא דכתיב ואין נסתר מחמתו (שם יט) דהיא' בעוצרי דרכים הוא דקאמר אצל כל זמן שהוא צניטו ודאי יכול הוא לינאל ממנו:

אין מפטירין במרכבה ורבי יהודה מתיר. וקיימא לן כר' יהודה: **מה**
ואתו (ט) כנסת הגדולה ותקניהו און לא אמרינן להו ואת אמרת כולי האי משל לאדם שהיו לו אלף אלפי דיגרי זהב והיו מקלסין אותו (באלף) דיגרי כסף לא גנאי הוא לו אמר רבי חנינא^א יהכל בידי שמים חרין מיראת שמים שנאמר יועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה מכלל דיראה מילתא זוטרתי היא אין לגבי משה רבינו מילתא זוטרתי היא משל לאדם שמבקשין הימנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול^ו אמר רבי זירא יהאומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי מיתיבי הקורא את שמע וכופלה הרי זה מגונה מגונה הוא דהוי שתוקי לא משתקינן ליה לא קשיא הא דאמר מילתא מילתא ותני לה הא דאמר פסוקא פסוקא ותני לה א"ל רב פפא לרבא ודלמא מעיקרא לא כיון דעתיה והשתא כיון דעתיה אמר ליה ^ותברותא כלפי שמיא אי לא מכיון דעתיה מחינא ליה בארזפתא דנפחא עד דמכיון דעתיה: המכנה בעריות משתקין אותו: תנא רב יוסף קלון אביו וקלון אמו: האומר ומוזרעך לא תתן להעביר וכו': תנא רבי רב^ו רבי ישמעאל בישראל הבא על הכותית והוליד ממנה בן לע"ז הכתוב מדבר: **בתנאי' ימעשה ראובן נקרא ולא מתרגם מעשה תמר נקרא ומתרגם מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם והשני נקרא ולא מתרגם ברכת כהנים מעשה דוד ואמטון** (ט) נקראין ולא מתרגמין אין מפטירין במרכבה ורבי יהודה מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין^ב כהודע את ירושלם: **גמ' תנו רבנן** ייש נקרין ומתרגמין ויש נקרין ולא מתרגמין וא' ויש לא נקרין ולא מתרגמין אלו נקרין ומתרגמין: כל"ת עק"ן גשפ"ה סימן: מעשה בראשית נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא אותו לישוילי מה למעלה מה למטה ומה

מגונה, ולגבי מודים מודים משתקין אותו. ופרקינן לא קשיא ברייתא דקרי פסוקא פסוקא ונתייה, אבל אי קארי מילה ומילה ונתייה משתקין אותו. פי' ארזפתא דנפחי. קורטם של נפחים. המכנה בעריות (ל) כלומר הקרא הפסוק ערות אבי ואמר לא יגלה. ואינו קורא ערות אביך וערות אמך כדכתי' קרא וכן כל העריות, משתקין אותו ואומרים לו קרא הפסוק כמו שכתבו וכי אתה מברך מילין מה שלא בידר משה רבינו ברוח הקודש. **בתנאי' מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם וכו'.** (תרי"ן) מעשה בראשית נקרא ומיתרגם, פשיטא, [מהן] דתימא דיתושו ליתרגומיה דילמא אחי לישויליה מה למעלה מה למטה ומה קמ"ל

הנא ונתייה משתקין אותו. פי' ארזפתא דנפחי. קורטם של נפחים. המכנה בעריות (ל) כלומר הקרא הפסוק ערות אבי ואמר לא יגלה. ואינו קורא ערות אביך וערות אמך כדכתי' קרא וכן כל העריות, משתקין אותו ואומרים לו קרא הפסוק כמו שכתבו וכי אתה מברך מילין מה שלא בידר משה רבינו ברוח הקודש. **בתנאי' מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם וכו'.** (תרי"ן) מעשה בראשית נקרא ומיתרגם, פשיטא, [מהן] דתימא דיתושו ליתרגומיה דילמא אחי לישויליה מה למעלה מה למטה ומה קמ"ל

א' כלומר שקורא הפסוק ערות אביך וערות אמך ערות אבי וערות אמו לא יגלה וכן על עריות וכו' ומפרש כפי הרמזים בפירוש הנשעיות וכן משמע קא'ם גם בערוך ערך כן.

כה.

עין משפט

נר מצוה

עך א מיי פיעט מהלי תפלה הלכה י:
עב ב מיי שם הלכה ד טושע"י א"ח סימן קנא סעיף ג:
ג ב מיי פ"י מהלכות ברכות הל' א סגז עשין יח טושע"י שם סימן דכז סעיף ג:
פא ד מיי פיעט מהלי תפלה הלכה ז [טושע"י א"ח סי' קיג סעי' ט]:

פב ה מיי פ"ה מהלי תשובה הלכה [אן] ג:
פג ו מיי פ"ב מהלכות ק"ש הלכה יא סגז עשין יח טושע"י א"ח סימן קא סעיף ט:
פד ז מיי פ"י"ב מהלי תפלה הלכה יז סגז עשין יח:

תורה אור השלם

1. ומוזרעך לא תתן להעביר למלך ולא תחלל את שם אֱלֹהֶיךָ אִנּוּ יְיָ ויקרא יח כא
2. וְשָׁמַר יִשְׂרָאֵל מִהָיָה אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מִעֲמֶךָ בִּי אִם לִקְרָאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְקַבֵּל בְּכֶל דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָהּ אוֹתוֹ וּלְעִבְדוֹ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֶל לְבָבְךָ וּבְכֶל נַפְשְׁךָ:

דברים י יב
3. בן אדם הודיע את ירד'שלם את תועבותיה: יחזקאל טו ב

לעזי רש"י

מרט"ל.פטש.

רבינו חננאל

יצרכון טובים. משום דמיתחי כשחי רשיות, וכן האומר מודים [מודים], וכת' כי יסכר פי דבורי שקר. על טוב ודבר שמך, הא על רע לא, והא תתן חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. על קן לפור יגיעו רחמין, כלומר חס הקב"ה וכתב לא תקח האם משאר כל ברייתו. הנה מטיל קנאה במעשה בראשית, כלומר אילו הבייבין יותר ושאר שגוואין, ויש אומרים מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים על אילו בלבד והן אינן אלא גזירה. הורה דנחית לקמיה דר' חנינא ואמר האל הגדול הגבור והנורא והאדיר והחזק והנוראי. אמר ליה אמרייתניהו לכלהו בשבחי דהקב"ה, און הני תלת האל הגדול הגבור והנורא אי לא דכתביניהו משה באורייתא ותקניהו אנשי כנסת הגדולה לא הוינן אמינא להו, שאין קן לשבחו וכל המוסיף גורע, וכו'. אמר ר' חנינא הכל בידי שמים חרין מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך וגו', וכי ברשותו אלא מיכן ראה שיראת שמים בידו של אדם היא. אמר ר' זירא האומר שמע שמע כאומר מודים מודים, ומחביין עליה והתניא הקורא את שמע וכופלה הרי זה